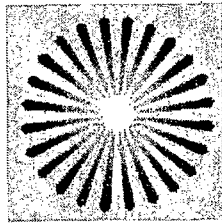

۸۷/۱/۱۰۵۵۹۴

۸۷/۱/۲۶

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

گروه مدیریت دولتی

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مدیریت دولتی

عنوان پایان نامه:

ارزیابی عوامل مؤثر بر توازن بین کار و خانواده در

سازمان نقشه برداری کشور

پژوهشگر: زهرا شاه بنده لو

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر حسن درویش

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر مجتبی رفیعی

دی ۱۳۸۷

۱۱۵ / ۱۱ / ۱۳۸۷

مهر و اطلاعات سازمان ملی برنامه
و تحقیقات

۱۰۷۰۹۱

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه پیام نور
دانشگاه پیام نور استان تهران

تاریخ
شماره
پیوست

((تصویب نامه))

پایان نامه تحت عنوان :

**"ارزیابی عوامل موثر بر توازن بین کار و خانواده در سازمان
نقشه برداری کشور"**

تاریخ دفاع ۸۷/۱۰/۸ ساعت : ۱۶-۱۵

نمره : ۱۹ - درجه : عالی

امضاء

اعضای هیات داوران مرتبه علمی

۱- استاد راهنما: دکتر حسن درویش
۲- استادمشاور: دکتر مجتبی رفیعی
۳- استاد داور: دکتر امیر حسین امیردخانی
۴- نماینده محترم گروه: دکتر حسن درویش

تهران، خیابان انقلاب،
خیابان استاد نجات اللهی،
پیش خیابان سپند،
سکوی ۲۳۳
تلفن: ۸۸۸۰۱۰۹۰
ورنگار: ۸۸۹۰۳۱۵۸
سیست الکترونیکسی:
info@Tehran.pnu.ac.
پست الکترونیکسی:
http://www.Tehran.pnu.ac.

بسم الله خير الاسماء

امروز که پس از حدود یکسال تلاش مستمر تحقیق اینجانب در زمینه توازن بین کار و خانواده به فضل خدا پایان پذیرفت واجب می دانم که از زحمات تک تک افرادی که مرا در تهیه این نوشتار یاری نمودند تشکر نمایم.

قبل از همه از زحمات خالصانه کلیه اساتید گرانقدر به خصوص راهنمایی های مفید و بی دریغ جناب آقای دکتر درویش استاد راهنمای محترم و جناب آقای دکتر رفیعی استاد مشاور محترم نهایت سپاسگذاری را دارم.

همچنین از حمایت ها و مساعدت های تمامی اعضای خانواده ام به خصوص همسر عزیز، مادر عزیز و خواهر فداکارم که موفقیت های حقیر مرهون ایثار همیشه ایشان است تشکر می نمایم.

ضمناً در اینجا از کلیه دوستان و همراهانی که مرا در مراحل مختلف تدوین پایان نامه از جمله توزیع و جمع آوری پرسشنامه و گردآوری مطالب و تحلیل آماری و... یاری نمودند قدردانی می نمایم. هرچند که جبران زحمات فراوان یکایک افرادی که در تحریر این سطور، برگردن من دین دارند از حیثه توانایی اینجانب خارج است اما به جهت ارج نهادن به محبت های صادقانه آنان شایسته بود که یادی هرچند کوچک از چند تن از آنان بر صفحه روزگار به یادگار بماند. توفیق همگان را از استاد ازل خواهانم.

زهره شاه بنده لو

چکیده

یکی از سلسله مباحثی که در سالهای اخیر ذهن محققان سلامت را به خود معطوف ساخته، وجود توازن بین کار و زندگی است. سلامت روانی افراد از دسته مواردی است که نیاز به بررسی و توجه مداوم دارد. یکی از عواملی که در بروز تنش و استرس در افراد تاثیر بسیار زیادی دارد تعارضاتی است که فرد در نقشهای مختلف خود از جمله نقش همسر، مادر، پدر، کارمند و... دارد. در جوامع سنتی فرد با دو یا حداکثر سه نقش روبرو بود اما با پیش رفتن جوامع به سمت صنعتی شدن و گسترش شهرها، زیاد شدن فاصله مکانی محل کار و زندگی، اشتغال زنان، دو شغله شدن افراد، رقابت در بازار و بسیاری عوامل دیگر، نقشهای مختلفی برای فرد به وجود می آید. در نوشته حاضر با توجه به نقشهای مختلف در زندگی به مطالعه و بررسی عواملی که بر ایجاد توازن بین کار و زندگی تاثیر می گذارد می پردازیم. جامعه آماری تحقیق حاضر را کارکنان سازمان نقشه برداری کشور واقع در شهر تهران تشکیل می دهند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ای دو قسمتی است که به بررسی وجوه مختلف موضوع می پردازد. تحقیق دارای یک فرضیه اصلی و هفت فرضیه فرعی است. عوامل فردی، ویژگیهای شخصیتی فرد، جنسیت، حمایت های اجتماعی، انتظارت نقشها، مقررات ناظر بر شغل فرد و نگرشهای جنسیتی به کار در خانواده، متغیرهای مستقلی هستند که رابطه معناداری بامتغیر وابسته وجود توازن دارند و این رابطه معنادار با استفاده از روش همبستگی و کای اسکوار اثبات گردید و مشخص شد که توازن در جمعیت نمونه در حد پایین وجود دارد. در پایان نیز پس از بحث در نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات و یافته های تحقیق پیشنهادهایی بر اساس نتایج حاصل از فرضیه ها ارائه گردید.

فصل اول: طرح تحقیق.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- بیان مسئله.....	۲
۳-۱- سابقه موضوع تحقیق.....	۳
۴-۱- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....	۴
۵-۱- اهداف تحقیق.....	۵
۱-۵-۱- اهداف اصلی.....	۵
۲-۵-۱- اهداف فرعی.....	۵
۶-۱- سؤالات تحقیق.....	۵
۱-۶-۱- سوال اصلی.....	۵
۲-۶-۱- سؤالات فرعی.....	۵
۷-۱- فرضیات تحقیق.....	۶
۱-۷-۱- فرضیه اصلی.....	۶
۲-۷-۱- فرضیه های فرعی.....	۶
۸-۱- متغیرهای تحقیق.....	۷
۱-۸-۱- متغیرهای مستقل.....	۷
۲-۸-۱- متغیر وابسته.....	۷
۹-۱- روش تحقیق.....	۷
۱۰-۱- روش گردآوری اطلاعات.....	۷
۱۱-۱- جامعه آماری.....	۸
۱۲-۱- روش تجزیه و تحلیل داده ها.....	۸
خلاصه فصل اول.....	۹
فصل دوم : ادبیات تحقیق.....	۱۰
۱-۲- مقدمه.....	۱۱
۲-۲- دیدگاههای مربوط به خانواده و کارکرد آن.....	۱۱
۱-۲-۲- نظریه سیستمی و کارکرد خانواده.....	۱۲
۲-۲-۲- دیدگاه استراتژیک.....	۱۳

۱۴	۳-۲-۲- دیدگاه ساختاری.....
۱۵	۳-۲- خانواده با کارکرد سالم و ناسالم.....
۱۸	۴-۲- استرس و کارکرد خانواده.....
۱۹	۱-۴-۲- عوامل فشارزای عمودی.....
۱۹	۲-۴-۲- عوامل فشارزای افقی.....
۲۱	۵-۲- تعارضات کار و خانواده.....
۲۴	۶-۲- الگوی «مک مستر» در ارزیابی خانواده.....
۳۰	۷-۲- دیدگاههای مربوط به نقش ها و تعدد نقشها.....
۳۰	۱-۷-۲- رویکرد کمیابی نقش.....
۳۶	۱-۱-۷-۲- نظریه مجموعه نقشی مرتون.....
۴۲	۲-۱-۷-۲- نظریه فشار نقش ویلیام گود.....
۵۱	۲-۷-۲- رویکرد انباشتگی نقش.....
۵۵	۱-۲-۷-۲- نظریه انباشتگی نقش سایر.....
۶۲	۲-۲-۷-۲- نظریه انباشت هویت های توئیتس.....
۶۵	۳-۲-۷-۲- نظریه توازن نقش مارکز.....
۸۲	خلاصه فصل دوم.....
۸۳	فصل سوم: روش پژوهش.....
۸۴	۱-۳- مقدمه.....
۸۴	۲-۳- اهداف تحقیق.....
۸۴	۱-۲-۳- اهداف اصلی.....
۸۴	۲-۲-۳- اهداف فرعی.....
۸۵	۳-۳- متغیرهای تحقیق.....
۸۵	۱-۳-۳- متغیرهای مستقل.....
۸۶	۲-۳-۳- متغیر وابسته.....
۸۶	۴-۳- روش تحقیق.....
۸۷	۵-۳- جامعه آماری.....
۸۷	۶-۳- روش نمونه گیری.....

۸۷.....	۷-۳- روش گردآوری اطلاعات.....
۹۲.....	۸-۳- روش های تجزیه و تحلیل داده ها.....
۹۲.....	۱-۸-۳- تجزیه و تحلیل توصیفی.....
۹۲.....	۲-۸-۳- تجزیه و تحلیل استنباطی.....
۹۳.....	۹-۳- محدودیتهای تحقیق.....
۹۴.....	خلاصه فصل سوم.....
۹۵.....	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات و یافته های تحقیق.....
۹۶.....	۱-۴- مقدمه.....
۹۶.....	۲-۴- روش های تجزیه و تحلیل داده ها.....
۹۷.....	۳-۴- توصیف نمونه آماری.....
۱۴۸.....	۴-۴- سوالات تحقیق.....
۱۶۱.....	۵-۴- نتایج ضریب همبستگی بدست آمده بین ویژگیهای شخصیتی و وجود توازن.....
۱۶۳.....	خلاصه فصل چهارم.....
۱۶۴.....	فصل پنجم: بحث در نتایج و پیشنهادات.....
۱۶۵.....	۱-۵- مقدمه.....
۱۶۵.....	۲-۵- نتایج سوالات تحقیق.....
۱۶۷.....	۳-۵- نتایج همبستگی بین متغیرها.....
۱۶۷.....	۴-۵- بحث در نتایج تحقیق.....
۱۷۰.....	۵-۵- پیشنهادات.....
۱۷۰.....	۱-۵-۵- پیشنهادات براساس نتایج فرضیه شماره ۱.....
۱۷۱.....	۲-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۲.....
۱۷۱.....	۳-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۳.....
۱۷۱.....	۴-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۴.....
۱۷۱.....	۵-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۵.....
۱۷۲.....	۶-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۶.....
۱۷۲.....	۷-۵-۵- پیشنهاد براساس نتایج فرضیه شماره ۷.....
۱۷۲.....	۶-۵-۵- پیشنهادات اجرایی.....

۱۷۳	۷-۵- پیشنهاد به محققین بعدی
۱۷۴	خلاصه فصل پنجم
۱۷۵	پیوست‌ها
۱۸۸	فهرست منابع
۱۸۹	منابع فارسی
۱۹۰	منابع لاتین

۹۷.....	جدول شماره ۴-۱: وضعیت آزمودنیها از نظر جنسیت
۹۸.....	جدول شماره ۴-۲: وضعیت آزمودنیها از نظر سن
۹۹.....	جدول شماره ۴-۳: وضعیت آزمودنیها از نظر وضعیت تاهل
۱۰۰.....	جدول شماره ۴-۴: وضعیت آزمودنیها از نظر تعداد فرزندان
۱۰۱.....	جدول شماره ۴-۵: وضعیت آزمودنیها از نظر سابقه کار
۱۰۲.....	جدول شماره ۴-۶: وضعیت آزمودنیها از نظر پست سازمانی
۱۰۳.....	جدول شماره ۴-۷: وضعیت آزمودنیها از نظر واحد اشتغال در سازمان نقشه برداری
۱۰۴.....	جدول شماره ۴-۸: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان دستمزد
۱۰۵.....	جدول شماره ۴-۹: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان تحصیلات
۱۰۶.....	جدول شماره ۴-۱۰: وضعیت آزمودنیها از نظر رشته تحصیلی
۱۰۷.....	جدول شماره ۴-۱۱: وضعیت آزمودنیها از نظر شغل همسر
۱۰۸.....	جدول شماره ۴-۱۲: وضعیت آزمودنیها از نظر تحصیلات همسر
۱۰۹.....	جدول شماره ۴-۱۳: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان دستمزد همسر
۱۱۰.....	جدول شماره ۴-۱۴: وضعیت آزمودنیها از نظر علاقه به شغل
۱۱۱.....	جدول شماره ۴-۱۵: وضعیت آزمودنیها از نظر ادامه دادن به کار با وجود تامین مالی
۱۱۲.....	جدول شماره ۴-۱۶: وضعیت آزمودنیها از نظر اضافه کار کردن
۱۱۳.....	جدول شماره ۴-۱۷: علل اضافه کار کردن پاسخ دهندگان
۱۱۴.....	جدول شماره ۴-۱۸: وضعیت پاسخ به یکسان بودن اهمیت کار و خانواده
۱۱۵.....	جدول شماره ۴-۱۹: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده فرزندان از مهد کودک
۱۱۶.....	جدول شماره ۴-۲۰: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از سرویس
۱۱۷.....	جدول شماره ۴-۲۱: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از تسهیلات رفاهی
۱۱۸.....	جدول شماره ۴-۲۲: وضعیت آزمودنیها از نظر نوع برخورد رئیس
۱۱۹.....	جدول شماره ۴-۲۳: وضعیت آزمودنیها از نظر تقسیم کار در منزل
۱۲۰.....	جدول شماره ۴-۲۴: وضعیت آزمودنیها از نظر انجام دادن امور فرزندان
۱۲۱.....	جدول شماره ۴-۲۵: وضعیت آزمودنیها از نظر پاسخ به کمتر بودن درآمد منزل نسبت به مخارج
۱۲۲.....	جدول شماره ۴-۲۶: وضعیت آزمودنیها از نظر پاسخ به وظایف تجویز شده برای زن
۱۲۳.....	جدول شماره ۴-۲۷: وضعیت آزمودنیها از نظر زمان گذاشتن جهت کارهای عقب افتاده
۱۲۴.....	جدول شماره ۴-۲۸: وضعیت آزمودنیها از نظر مثبت صحبت کردن با خود
۱۲۵.....	جدول شماره ۴-۲۹: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از هوش عاطفی
۱۲۶.....	جدول شماره ۴-۳۰: وضعیت آزمودنیها از نظر انعطاف پذیر بودن

جدول شماره ۴-۳۱:	وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از وقت در کنار دوستان و اعضای فامیل.....	۱۲۷
جدول شماره ۴-۳۲:	وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای فراغت و تفریح.....	۱۲۸
جدول شماره ۴-۳۳:	وضعیت آزمودنیها از نظر مشخص کردن اهداف قبل از اقدام کردن.....	۱۲۹
جدول شماره ۴-۳۴:	وضعیت آزمودنیها از نظر برنامه ریزی برای رسیدن به اهداف.....	۱۳۰
جدول شماره ۴-۳۵:	وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای ارتباط با دیگران.....	۱۳۱
جدول شماره ۴-۳۶:	وضعیت آزمودنیها از نظر آزمایش راه حل‌های مختلف.....	۱۳۲
جدول شماره ۴-۳۷:	وضعیت آزمودنیها از نظر جلسه گذاشتن با اعضای گروه.....	۱۳۳
جدول شماره ۴-۳۸:	وضعیت آزمودنیها از نظر انتخاب گزینه های سازگار با اهداف.....	۱۳۴
جدول شماره ۴-۳۹:	وضعیت آزمودنیها از نظر اجتناب از زود و دیر شروع کردن کار.....	۱۳۵
جدول شماره ۴-۴۰:	وضعیت آزمودنیها از نظر کار به منزل نبردن.....	۱۳۶
جدول شماره ۴-۴۱:	وضعیت آزمودنیها از نظر سر کار رفتن در ایام تعطیل.....	۱۳۷
جدول شماره ۴-۴۲:	وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از اوقات فراغت هنگام سرکار رفتن.....	۱۳۸
جدول شماره ۴-۴۳:	وضعیت آزمودنیها از نظر عهده گرفتن مسئولیت انتخاب ها و اقدامات.....	۱۳۹
جدول شماره ۴-۴۴:	وضعیت آزمودنیها از نظر توجه به یادگیری و مهارتهای خود.....	۱۴۰
جدول شماره ۴-۴۵:	وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای مهمترین افراد زندگی.....	۱۴۱
جدول شماره ۴-۴۶:	وضعیت آزمودنیها از نظر آگاهی از پاسخ مثبت دادن به مسائل.....	۱۴۲
جدول شماره ۴-۴۷:	وضعیت آزمودنیها از نظر اعتقاد به توانایی در تحقق بخشیدن به اهداف.....	۱۴۳
جدول شماره ۴-۴۸:	وضعیت آزمودنیها از نظر واقف بودن به ارزش خود در محل کار و خانواده.....	۱۴۴
جدول شماره ۴-۴۹:	وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از محرک استرس جهت ایجاد تغییرات.....	۱۴۵
جدول شماره ۴-۵۰:	وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از رژیم غذایی متعادل و سالم.....	۱۴۶
جدول شماره ۴-۵۱:	وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از ورزش.....	۱۴۷
جدول شماره ۴-۵۲:	رابطه بین سن و توازن.....	۱۴۸
جدول شماره ۴-۵۳:	رابطه بین سابقه کار و توازن.....	۱۴۹
جدول شماره ۴-۵۴:	رابطه بین تعداد فرزندان و توازن.....	۱۴۹
جدول شماره ۴-۵۵:	رابطه بین دستمزد و توازن.....	۱۵۰
جدول شماره ۴-۵۶:	رابطه بین ارتباط با همکاران و توازن.....	۱۵۰
جدول شماره ۴-۵۷:	رابطه بین شغل همسر و توازن.....	۱۵۱
جدول شماره ۴-۵۸:	رابطه بین تحصیلات و توازن.....	۱۵۱
جدول شماره ۴-۵۹:	رابطه بین ساعات کار و توازن.....	۱۵۲
جدول شماره ۴-۶۰:	رابطه بین شیوه تربیتی فرزندان و توازن.....	۱۵۲

جدول شماره ۴-۶۱: رابطه بین نحوه صرف درآمد و توازن.....	۱۵۳
جدول شماره ۴-۶۲: رابطه بین درونگرا و بیرونگرا بودن و توازن.....	۱۵۳
جدول شماره ۴-۶۳: رابطه بین اعتماد به نفس فرد و توازن.....	۱۵۴
جدول شماره ۴-۶۴: رابطه بین خودباوری فرد و توازن.....	۱۵۴
جدول شماره ۴-۶۵: رابطه بین وابستگی شخص به دیگران و توازن.....	۱۵۵
جدول شماره ۴-۶۶: رابطه بین سلطه جویی و سلطه پذیری فرد و توازن.....	۱۵۵
جدول شماره ۴-۶۷: رابطه بین معمول بودن شغل فرد با جنسیت و توازن.....	۱۵۶
جدول شماره ۴-۶۸: رابطه بین نگاه جنسیتی به مشاغل و توازن.....	۱۵۶
جدول شماره ۴-۶۹: رابطه بین استفاده از مهدکودک و توازن.....	۱۵۷
جدول شماره ۴-۷۰: رابطه بین استفاده از سرویس رفت و آمد و توازن.....	۱۵۷
جدول شماره ۴-۷۱: رابطه بین استفاده از تسهیلات رفاهی شرکت و توازن.....	۱۵۸
جدول شماره ۴-۷۲: رابطه بین تقسیم کار در خانواده و توازن.....	۱۵۸
جدول شماره ۴-۷۳: رابطه بین وجود تفاوت بین نقش تجویز شده و نقش کار بسته و توازن.....	۱۵۹
جدول شماره ۴-۷۴: رابطه بین نوع و شدت مجازات در برابر غیبت و توازن.....	۱۵۹
جدول شماره ۴-۷۵: رابطه بین نوع مسئولیت شغلی و توازن.....	۱۶۰
جدول شماره ۴-۷۶: رابطه بین وجود این نگرش که کار در منزل وظیفه اول زن است و توازن.....	۱۶۰
جدول شماره ۴-۷۷: رابطه بین وجود این نگرش که تربیت فرزندان به عهده مادر است و توازن.....	۱۶۱
جدول شماره ۴-۷۸: نتیجه ضریب همبستگی بدست آمده بین ویژگیهای شخصیتی و توازن.....	۱۶۱

- نمودار شماره ۴-۱: وضعیت آزمودنیها از نظر جنسیت ۹۷
- نمودار شماره ۴-۲: وضعیت آزمودنیها از نظر سن ۹۸
- نمودار شماره ۴-۳: وضعیت آزمودنیها از نظر وضعیت تاهل ۹۹
- نمودار شماره ۴-۴: وضعیت آزمودنیها از نظر تعداد فرزندان ۱۰۰
- نمودار شماره ۴-۵: وضعیت آزمودنیها از نظر سابقه کار ۱۰۱
- نمودار شماره ۴-۶: وضعیت آزمودنیها از نظر پست سازمانی ۱۰۲
- نمودار شماره ۴-۷: وضعیت آزمودنیها از نظر واحد اشتغال در سازمان نقشه برداری ۱۰۳
- نمودار شماره ۴-۸: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان دستمزد ۱۰۴
- نمودار شماره ۴-۹: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان تحصیلات ۱۰۵
- نمودار شماره ۴-۱۰: وضعیت آزمودنیها از نظر رشته تحصیلی ۱۰۶
- نمودار شماره ۴-۱۱: وضعیت آزمودنیها از نظر شغل همسر ۱۰۷
- نمودار شماره ۴-۱۲: وضعیت آزمودنیها از نظر تحصیلات همسر ۱۰۸
- نمودار شماره ۴-۱۳: وضعیت آزمودنیها از نظر میزان دستمزد همسر ۱۰۹
- نمودار شماره ۴-۱۴: وضعیت آزمودنیها از نظر علاقه به شغل ۱۱۰
- نمودار شماره ۴-۱۵: وضعیت آزمودنیها از نظر ادامه دادن به کار با وجود تامین مالی ۱۱۱
- نمودار شماره ۴-۱۶: وضعیت آزمودنیها از نظر اضافه کار کردن ۱۱۲
- نمودار شماره ۴-۱۷: علل اضافه کار کردن پاسخ دهندگان ۱۱۳
- نمودار شماره ۴-۱۸: وضعیت پاسخ به یکسان بودن اهمیت کار و خانواده ۱۱۴
- نمودار شماره ۴-۱۹: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از مهد کودک ۱۱۵
- نمودار شماره ۴-۲۰: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از سرویس ۱۱۶
- نمودار شماره ۴-۲۱: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از تسهیلات رفاهی ۱۱۷
- نمودار شماره ۴-۲۲: وضعیت آزمودنیها از نظر نوع برخورد رئیس ۱۱۸
- نمودار شماره ۴-۲۳: وضعیت آزمودنیها از نظر تقسیم کار در منزل ۱۱۹
- نمودار شماره ۴-۲۴: وضعیت آزمودنیها از نظر انجام دادن امور فرزندان ۱۲۰
- نمودار شماره ۴-۲۵: وضعیت آزمودنیها از نظر کمتر بودن درآمد نسبت به مخارج منزل ۱۲۱
- نمودار شماره ۴-۲۶: وضعیت آزمودنیها از نظر پاسخ به وظایف تجویز شده برای زن ۱۲۲
- نمودار شماره ۴-۲۷: وضعیت آزمودنیها از نظر زمان گذاشتن جهت کارهای عقب افتاده ۱۲۳

- نمودار شماره ۴-۲۸: وضعیت آزمودنیها از نظر مثبت صحبت کردن با خود ۱۲۴
- نمودار شماره ۴-۲۹: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از هوش عاطفی ۱۲۵
- نمودار شماره ۴-۳۰: وضعیت آزمودنیها از نظر انعطاف پذیر بودن ۱۲۶
- نمودار شماره ۴-۳۱: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از وقت در کنار دوستان ۱۲۷
- نمودار شماره ۴-۳۲: وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای فراغت و تفریح ۱۲۸
- نمودار شماره ۴-۳۳: وضعیت آزمودنیها از نظر مشخص کردن اهداف قبل از اقدام کردن ۱۲۹
- نمودار شماره ۴-۳۴: وضعیت آزمودنیها از نظر برنامه ریزی برای رسیدن به اهداف ۱۳۰
- نمودار شماره ۴-۳۵: وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای ارتباط با دیگران ۱۳۱
- نمودار شماره ۴-۳۶: وضعیت آزمودنیها از نظر آزمایش راه‌های مختلف ۱۳۲
- نمودار شماره ۴-۳۷: وضعیت آزمودنیها از نظر جلسه گذاشتن با اعضای گروه ۱۳۳
- نمودار شماره ۴-۳۸: وضعیت آزمودنیها از نظر انتخاب گزینه‌های سازگار با اهداف ۱۳۴
- نمودار شماره ۴-۳۹: وضعیت آزمودنیها از نظر اجتناب از زود و دیر شروع کردن کار ۱۳۵
- نمودار شماره ۴-۴۰: وضعیت آزمودنیها از نظر کار به منزل نبردن ۱۳۶
- نمودار شماره ۴-۴۱: وضعیت آزمودنیها از نظر سر کار نرفتن در ایام تعطیل ۱۳۷
- نمودار شماره ۴-۴۲: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از فراغت هنگام سرکار نرفتن ۱۳۸
- نمودار شماره ۴-۴۳: وضعیت آزمودنیها از نظر عهده گرفتن مسئولیت انتخاب‌ها و اقدامات ۱۳۹
- نمودار شماره ۴-۴۴: وضعیت آزمودنیها از نظر توجه به یادگیری و مهارت‌های خود ۱۴۰
- نمودار شماره ۴-۴۵: وضعیت آزمودنیها از نظر وقت گذاشتن برای مهمترین افراد زندگی ۱۴۱
- نمودار شماره ۴-۴۶: وضعیت آزمودنیها از نظر آگاهی از پاسخ مثبت دادن به مسائل ۱۴۲
- نمودار شماره ۴-۴۷: وضعیت آزمودنیها از نظر اعتقاد به توانایی در تحقق بخشیدن به اهداف ۱۴۳
- نمودار شماره ۴-۴۸: وضعیت آزمودنیها از نظر آگاهی به ارزش در محل کار و خانواده ۱۴۴
- نمودار شماره ۴-۴۹: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از استرس جهت ایجاد تغییرات ۱۴۵
- نمودار شماره ۴-۵۰: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از رژیم غذایی متعادل و سالم ۱۴۶
- نمودار شماره ۴-۵۱: وضعیت آزمودنیها از نظر استفاده از ورزش ۱۴۷

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه

تحولات پر شتاب تکنولوژیک و خارج شدن زندگی از شکل سنتی و بسته خود به شکل مدرن و صنعتی موجب شده است تا افراد برای همگام شدن با این تحولات از برخی ابعاد مهم زندگی خود غافل بمانند و در چنگال پدیده ناخواسته کار، کار و بازهم کار گرفتار شوند. درعین حال نیز سازمانها غالباً از مسئولیت خود در قبال زندگی شخصی کارکنان یا آگاهی ندارند و یا از انجام آن شانه خالی میکنند. پیامد اسارت در زندگی کاری و غفلت سازمانها از پرداختن به زمینه های تعادل بین کار و زندگی شخصی کارکنان به خوبی در همه جا آشکار است. با وجود تمام اثرات مثبتی که کار و درآمد حاصل از آن بر روی زندگی شخصی هر انسانی دارد، مفهوم کار به شکل نامحسوسی در طول زمان تغییر کرده و روابط اجتماعی و خانوادگی انسان ها را در معرض تغییرات گسترده ای قرار داده و نهایتاً سبب به وجود آمدن مشکلاتی برای افراد شاغل شده است. یکی از بزرگترین این مشکلات که تقریباً هر انسان شاغلی از آن گله می کند، نبود توازن زمانی میان فعالیت در محیط کاری و خانوادگی است. نداشتن توازن زمانی میان محیط کاری و خانوادگی باعث شده تعارض بین کار و زندگی به همدم جدیدی برای خانواده های امروزی تبدیل شود و این موضوع علاوه بر این که بر کیفیت روابط زوجین تاثیر منفی داشته از طریق بوجود آوردن تاخیرها و غیبتهای مکرر سالانه میلیون ها دلار هزینه اضافی بر اقتصاد کشورها تحمیل کند. این موضوع سبب شده توازن بین کار و خانواده تبدیل به یک مساله حساس برای بسیاری از سازمان های خصوصی و دولتی شود و آنها سعی کرده اند از طریق آموزش به کارمندان خود برای برقراری توازن هزینه های غیبت و معضلات دیگر را کاهش دهند. در آموزش های جدیدی که به کارمندان و مدیران شرکت های بزرگ داده می شود، این حقیقت به آنها یادآوری می شود که بر خلاف تصورات سابق که کار و زندگی شخصی را دو رقیب دیرینه می دانند (پرداختن به هر کدام باعث عقب ماندن از دیگری می شود) کار و زندگی شخصی، دیگر دو عامل رقیب نیستند، بلکه مکمل یکدیگرند. مهمترین مرحله ای که هر فرد به عنوان انسان شاغل امروز باید از آن عبور نماید ایجاد توازن بین کار و محیط خانواده است.

۱-۲- بیان مسئله

انسان جامعه امروز در احاطه نقشهایی است که هر کدام از آنها گوشه ای از نیازهای فردی و اجتماعی او را تامین می کنند. نقش را در جامعه شناسی انتظارات گروه از فرد تعریف کرده اند.

کوزر^۱، ۱۳۸۳، ۱۷۵) و بر اساس این تعریف می‌توان چنین گفت که انسان با برآورده کردن انتظارات گروهش نیازهای خود را نیز در این داد و ستد تامین می‌کند. در اجتماع سستی انسان دارای نقشهای محدودی بود که در اکثر مواقع انتظارات مشترکی رانیز شامل می‌شد. اما با ظهور تغییرات و دگرگونی در شکل زندگی از سستی به صنعتی، نیمه مدرن و مدرن فرد دارای نقشهایی با اولویت های چندگانه می‌شود که گاه متعارض هستند. ایفای نقشهای گوناگون با انتظارات متضاد، برای فرد فشار نقش و تعارضی ایجاد می‌کند که مانع ایفای نقش صحیح و رفتار هنجارمند می‌شود. تعارض نقش های شغلی و خانوادگی نوع ویژه ای از تعارض بین نقش هاست که فرد رابه طورهمزمان با تقاضاهای متفاوت و ناسازگار ناشی از مسئولیت های کاری و مسئولیت های خانوادگی درگیر می‌سازد. (نیواستورم^۲، ۱۳۷۰، ۴۵۱) به طوریکه وجود تعارض یا عدم توازن بین دو حوزه کار و خانواده باعث به وجود آمدن مشکل در هر دو حوزه می‌گردد. فردی که با اضطراب و بدون احساس آرامش و امنیت به انجام امور در سازمان می‌پردازد به طور قطع و یقین کارآیی بالایی برای سازمان نخواهد داشت. در خانواده نیز فردی که اولویت بندی درستی در انجام امور نداشته باشد و نتواند به مدیریت امور خود بپردازد برای خانواده مسئله آفرین خواهد بود.

با عنایت به آنچه که در مقدمه تحقیق و مراتب فوق بیان شد، مساله اصلی در تحقیق حاضر عدم توازن بین کار و خانواده است که این موضوع علاوه بر به وجود آوردن مشکل برای خانواده ها و افراد شاغل، تبدیل به یک مساله حساس برای سازمانها گردیده است و از آنجایی که سازمان نقشه برداری کشور از جمله سازمانهایی است که در صداست ضمن تجدیدنظر در سیاستها و انتظارات پرسنلی با اتخاذ برنامه های پیشگیرانه از تاثیرات منفی تعامل کار و خانواده جلوگیری کرده یا از سطح آن بکاهد، با این تحقیق سعی بر آن است که با مطالعه و بررسی عواملی که بر بروز تعارض نقشهای کاری و خانوادگی موثر هستند، به راهکارهای مناسب برای رسیدن به توازن در راستای توانمند سازی نیروی انسانی در این دو حوزه دست یابیم.

۱-۳- سابقه موضوع تحقیق

پژوهشهایی در علم مدیریت در ارتباط با کار و خانواده انجام شده که بیشترین پژوهشها در حوزه توانمند سازی نیروی انسانی بوده اند که با برطرف شدن و یا کاهش فشارهای روانی خارج از سازمان برفرد، سرریز مثبت از خانواده به کار را موجب شده و بهره وری نیروی انسانی را از این طریق بهبود بخشیده اند. پژوهشهایی نیز که در حوزه روانشناسی اجتماعی و جامعه شناسی انجام

1- Coser

2-Newstorm

شده در زمینه تعارض نقش کار و فرد بوده و دربرخی از این پژوهشها از دیدگاه جنسیتی نیز به قضیه پرداخته شده است که از میان آنان در تحقیقات خارجی می توان به تحقیقات هینگز (۱۹۹۱)، راسل و کوپر (۱۹۹۲)، کوک و روسو (۱۹۸۴) و در تحقیقات داخلی به تحقیقات جارالهی (۱۳۸۰)، رستگارخالد (۱۳۸۲) و مهرانگیزکار (۱۳۸۰) اشاره کرد.

لکن در تحقیق حاضر با مطالعه و بررسی عوامل موثر بر توازن بین کار و خانواده به راهکارهای مناسب برای رسیدن به توازن در این حوزه دست خواهیم یافت.

۱-۴- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

بر اساس دیدگاههای مدیریتی و تعریف ارگونومی، زمانی کارکنان دارای عملکرد مطلوبی هستند که بتوان در سازمان بین ابعاد و توان فیزیکی، ابعاد روانی و محیط کار افراد توازن و تعادل ایجاد نمود. به همین علت در مدل‌های عملیاتی توسعه منابع انسانی برای افزایش کارایی و بهره‌وری عمدتاً از ارگونومی استفاده می‌شود. مولفه‌های روانی مورد نیاز در علم ارگونومی عبارت از ویژگیهای شخصیتی، علائق، رضایت شغلی، درون‌گرایی و برون‌گرایی، هوش عاطفی، هوش منطقی، انگیزه‌ها، ادراکات، مفروضات ذهنی و اختلالات روانی فرد است. زمانی که فرد در تعارض نقش و عدم توازن قرار دارد از نظر روانی دچار فشار و هیجانی مداوم است که بر عملکرد درون سازمانی او موثر است، این فشار و تعارض، عملکرد فرد در درون خانواده را نیز تحت تاثیر قرار داده و مانع ایفای نقش صحیح او در خانواده می‌شود. فرد دارای تعارضی که دچار سردرگمی و فشار روانی در حوزه‌های مختلف زندگی خود است در چرخه فرآیند سازمان و هم‌چنین در خانواده خود ایجاد اختلال کرده و مشکلاتی را باعث می‌شود که حل این مشکلات هزینه‌ها و وقت زیادی را می‌طلبد.

نتایج بررسی‌هایی نیز که در سابقه موضوع تحقیق بیان شد، حاکی از تاثیر منفی تعارض کار و خانواده بر کیفیت زندگی کاری و همچنین تاثیر آن بر بروز افسردگی و اختلالات روانی در فرد است و نشان می‌دهند روشها و راهبردهای نامناسبی که افراد در پاسخ به محرکهای تنش‌زای ناشی از کار و خانواده اتخاذ می‌نمایند، برای افراد با پیامدهای منفی از جمله استرس، افزایش خطرهایی برای سلامتی والدین شاغل، انجام ضعیف‌تر وظایف نقش والدینی و همسری، بدخلقی، کاهش رضایت از زندگی و بهداشت روانی ضعیف‌تر همراه بوده و برای سازمانها با کاهش بهره‌وری، افزایش تاخیر و غیبت کارکنان از کار، افزایش کناره‌گیری از کار و تعهد شغلی و سازمانی پایین همراه بوده است.

بنابراین انجام تحقیق در زمینه توازن بین کار و خانواده و بررسی عوامل و اتخاذ راهبردهای موثر در جهت ایجاد توازن بسیار ضروری است.

۱-۵- اهداف تحقیق

اهداف تحقیق حاضر به طور کلی عبارتند از:

۱-۵-۱- اهداف اصلی:

- ۱- تعیین رابطه بین عوامل فردی و اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۲- تعیین ویافتن عوامل موثر بر ایجاد توازن بین کار و خانواده
- ۳- تعیین راهکارهای مناسب در جهت ایجاد توازن بین کار و خانواده

۱-۵-۲- اهداف فرعی:

- ۱- تعیین رابطه بین عوامل فردی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۲- تعیین رابطه بین ویژگیهای شخصیتی فرد و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۳- تعیین رابطه بین جنسیت و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۴- تعیین رابطه بین حمایت‌های اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۵- تعیین رابطه بین انتظارات نقشها و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۶- تعیین رابطه بین مقررات ناظر بر شغل فرد و مجازاتهای رسمی و غیر رسمی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد
- ۷- تعیین رابطه بین نگرشهای جنسیتی به کار در خانواده و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد

۱-۶- سوالات تحقیق

در تحقیق حاضر یک سوال اصلی وجود دارد که باتوجه به عوامل در نظر گرفته شده به چند سوال جزئی تر تقسیم می شود:

۱-۶-۱- سوال اصلی:

آیا بین عوامل فردی و اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۱-۶-۲- سوالات فرعی:

۱- آیا بین عوامل فردی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۲- آیا بین ویژگیهای شخصیتی فرد و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۳- آیا بین جنسیت و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۴- آیا بین حمایت‌های اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۵- آیا بین انتظارات نقشها و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۶- آیا بین مقررات ناظر بر شغل فرد و مجازاتهای رسمی و غیر رسمی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد؟

۷- آیا بین نگرشهای جنسیتی به کار در خانواده و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی رابطه معناداری وجود دارد؟

۱-۷- فرضیات تحقیق

۱-۷-۱- فرضیه اصلی تحقیق عبارتست از:

بین عوامل فردی و اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۱-۷-۲- فرضیه های فرعی عبارتند از:

۱- بین عوامل فردی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین ویژگیهای شخصیتی فرد و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۳- بین جنسیت و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۴- بین حمایت‌های اجتماعی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۵- بین انتظارات نقشها و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۶- بین مقررات ناظر بر شغل فرد و مجازاتهای رسمی و غیر رسمی و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۷- بین نگرشهای جنسیتی به کار در خانواده و وجود توازن در زندگی کاری و خانوادگی فرد رابطه معناداری وجود دارد.

۸-۱- متغیرهای تحقیق

متغیرهای مورد مطالعه به دو دسته تقسیم می شوند: متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

۱-۸-۱- متغیر مستقل

متغیرهای مستقل این تحقیق متغیرهایی هستند که بر توازن بین کار و زندگی اثر می گذارند و این تاثیر در این تحقیق مورد مطالعه قرار گرفته است. این متغیرها عبارتند از: عوامل فردی، ویژگیهای شخصیتی فرد، جنسیت، حمایتهای اجتماعی، مقررات ناظر بر شغل فرد و نگرشهای جنسیتی به کار در خانواده

۲-۸-۱- متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق وجود توازن بین کار و خانواده می باشد.

۹-۱- روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این بررسی روش میدانی است. در روش میدانی می توان از پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و ... برای جمع آوری داده ها و تشخیص صحت و اعتبار آنها استفاده کرد که در این تحقیق از پرسشنامه جهت تشریح شرایط استفاده شده است. در این تحقیق از روش توصیفی - تحلیلی نیز استفاده شده است. «تحلیل و توصیف ویژگیهای آماری شامل: ماهیتها، شرایط و روابط است و به چگونگی ارتباط بین آنها می پردازد». (بازرگان، ۱۳۷۶، ۸۲)

۱۰-۱- روش گردآوری اطلاعات

در این تحقیق از پرسشنامه به عنوان ابزار اصلی گردآوری اطلاعات و آزمون سئوالات تحقیق استفاده شده است. پرسشنامه به کار گرفته شده از دو قسمت تشکیل شده و شامل سئوالاتی است که در جهت بررسی متغیرهای تحقیق طرح گردیده اند. قسمت اول شامل ویژگیهای فردی پاسخ دهندگان و قسمت دوم شامل سئوالاتی اختصاصی است که از دو پرسشنامه استاندارد شده در مورد توازن بین کار و زندگی استخراج شده است. قسمتی از سوالات از پرسشنامه استاندارد تحقیق اشتغال والدین^۱